

Nomi Prins: Wall Street opět vyhrává

- Redakce CZ24 News | 18. dubna 2020

Tvrzením, že tohle je bezprecedentní období, bychom podceňovali toto století. I když se USA staly nejnovějším cílem hurikánu, zvaného COVID-19, pokračující šílenství spojené se zdravotními obtížemi na „žhavých místech“ po celém světě představuje ještě hlubší pád ekonomickou králičí norou.

Po celé planetě se objevila nařízení typu „zůstaňte doma“ - týká se to většiny Američanů, celé Indie, Spojeného království a velké části Evropy. V Číně se může začít objevovat druhé kolo zdravotních případů. Zároveň dochází k tomu, že malé a střední firmy, nemluvě o obřích korporátních entitách, začínají zažívat velké finanční bolesti.

Byla jsem v New Yorku v době útoků 9/11 a v následujících týdnech. Nejprve se objevil pocit obrovské paniky ohledně možnosti dalších útoků, když byl vzduch stále prosycený kouřem. Překvapivě mnoho životů bylo zmařeno a všichni jsme zažívali pocit, že jsme se navždy změnili.

Nicméně tento šok byl chvilkový. Malé firmy, a to i v sousedství původních budov Světového obchodního centra, byly znovu rychle otevřeny, a přestože lidé stále zažívali psychický chaos, prezident George W. Bush vyzval Američany, aby se nebáli létat, chodili do obchodů a dokonce i do zábavního centra Disney World.

Zkuste přemýšlet o koronaviru, jako že to je něco obdobného, jako byly útoky 9/11. Koneckonců, žádné letecké společnosti nelétají, restaurace a mnoho dalších obchodů jsou zavřeny, centrum Disney World je také přísně uzavřeno a počet obětí již dávno překonal počet obětí z 9/11, a čísla jdou rychle nahoru. Koncept „sociálního odstupu“ je nyní všudypřítomný, zatímco nemocnice jsou ochromené a lékařský personál je přetěžován. Snahy o zamezení šíření pandemie pozastavily globální ekonomiku. Tentokrát opravdu dojde k tomu, že se navždy změníme.

Údaje o snižování počtu pracovních míst a uzavírání podniků by mohly brzy zastínit data, která následovala po finančním kolapsu v roce 2008. Míra nezaměstnanosti v USA by mohla ve druhém čtvrtletí 2020 dosáhnout 30%, jak uvedl James Bullard, prezident Federální rezervní banky v St. Louis, což by znamenalo, že mluvíme o tak velké úrovni nezaměstnanosti, kterou jsme nezaznamenali od velké hospodářské krize ve 30. letech. Mnoho malých firem už nebude moci otevřít. Jiné nebudou moci splácet dluhy a vyhlásí bankrot.

Přibližně polovina všech malých podniků ve Spojených státech měla v době, kdy začala koronavirová pandemie, vyčleněnou hotovost na méně než jeden měsíc, a zaměstnává téměř polovinu soukromých zaměstnanců. Po pravdě řečeno, rodinné obchody, a nikoli obří korporátní entity, jsou páteří ekonomiky. Samotný restaurační průmysl by mohl přijít o 7,4 milionu pracovních míst, zatímco odvětví cestovního ruchu a maloobchodu bude zažívat chaos ještě po dobu několika dalších měsíců, ne-li let.

Během prvního týdne koronavirového ekonomického šoku podalo žádost o podporu v nezaměstnanosti rekordních 3,3 milionu Američanů. Tato cifra je téměř trojnásobná v porovnání s vrcholem recese v roce 2008, a to se ještě o týden později zdvojnásobila na 6,6 milionu, přičemž se očekává, že nadále tato čísla prudce porostou.

Přestože jsou tato čísla alarmující, ministr financí Steve Mnuchin, přezdíváný „král exekucí“, je označil za „nepodstatná“. Pro mnoho lidí je však realita taková, že jakmile se zmírní dopady koronavirové pandemie, bude trvat několik měsíců, než se budou moci vrátit do práce. Některá zaměstnání, možná dokonce i podsektory ekonomiky, nebude možné znovu realizovat.

Tato katastrofa přiměla Kongres, aby schválil největší balíček fiskální pomoci v dějinách. Přestože to bylo nezbytně nutné, tento zákon o masivních výdajích je zároveň připomínkou toho, že naléhavá potřeba nabízet korporacím mega obrovské finance, které nejsou dostupné běžným občanům, je výrazně celoamerický fenomén.

Paralely s finanční krizí v roce 2008

Katalyzátor této krize je evidentně z jiné kategorie, než ten v roce 2008, protože virovou pandemií lze stěží považovat co do povahy za ekvivalent nestandardního kolapsu. Jelikož je ale ekonomický systém již na pokraji zhroutil, jedna věc bude podobná: nestabilitu pro zranitelnou většinu bude možné porovnat s téměř neomezeným přístupem k penězům pro finanční elity, které budou s ohromnými dotacemi prosperovat bez ohledu na to, kdo půjde ke dnu.

Jakmile bude pandemie ustupovat, akciové a dluhové bubliny, nafouknuté za posledních 12 let, začnou pravděpodobně znovu narůstat, a budou poháněné, stejně jako tehdy, politikou centrálních bank a federálním protežováním. Jinými slovy, tohoto scénáře jsme již byli svědky, ale nazvěme tento další díl: Střet nakažlivé choroby s Wall Street.

Na rozdíl od roku 2020 se na začátku finanční krize v roce 2008 začaly šířit ekonomické důsledky mnohem pomaleji. V době mezi polovinou září téhož roku, kdy zbankrotovala investiční banka Lehman Brothers, a 3. říjnem, kdy Kongres schválil Program pomoci při problémech s aktivy (TARP), včetně balíčku Wall Street a plánu na stabilizaci finančního systému ve výši 700 miliard dolarů, byly banky zděšené nad ohromným množstvím jejich vlastní špatné volby.

Avšak nikdo neměl být tehdy překvapený, neboť nejen já, ale i další autoři jsme psali o tom, že výše finanční síly nebo dluhu ve finančním systému je skutečným nebezpečím, zejména vzhledem ke všem těm toxickým rizikovým hypotečním aktivům, která banky vytvořily a poté na ně vsadily. Poté, co zkrachovala banka Bear Stearns v březnu 2008, protože si půjčila příliš mnoho od jiných velkých bank a promrhala to na riziková hypoteční aktiva, ujišťovala jsem posluchače na Democracy Now!, že to je jen začátek — a opravdu to tak bylo. Daňoví poplatníci nakonec byli zárukou pro společnost JPMorgan Chase, která skoupila zkrachovalou investiční banku Bear Stearns, a poté následovala ještě další finanční pomoc — nejen od vlády.

Šéfové Federálního rezervního systému podobně poskytli finančnímu systému biliony dolarů v půjčkách, levných penězích a programech na nákup dluhopisů. A to převýšilo vládní stimulační balíčky v době prezidentování George W. Bushe a Baracka Obamy, které byly určeny pro obyčejné lidi.

Jak jsem napsala v knize Drancování: Epický příběh o moci, podvodu a nesčetných bilionech, místo toho, aby Fed skupoval ty biliony dolarů v toxických aktivech od bank, které je nemohly nikde jinde prodat, bylo by levnější přímo pokrýt splátky rizikových hypoték po stanovenou dobu. Lidé by si tak mohli ponechat své domovy a ekonomické důsledky by byly z velké části zvládnuté. Kvůli predispozici Washingtonu poskytovat korporátní blahobyť, se tak nestalo — a neděje se to ani teď.

Nic z toho přitom není tak složité: když je systém namočen do tak velkého dluhu, že společnosti nemohou splácet ani nízké dluhy, a nemají dostatečné úspory pro mimořádné situace, mohou zkrachovat — rychle. Na tohle všechno se ale rychle zapomnělo kvůli různému manévrování Wall Street, rekordním korporátním zpětným odkupům a velmi nízkým úrokovým sazbám v letech poté, co se po finanční krizi celosvětově pozvedly akciové trhy.

Pod povrchem však opět rostla epická dluhová bublina, částečně podporovaná rekordní úrovní korporátních dluhů. V roce 2009, kdy ekonomika začala vykazovat první známky vyořování se z

Velké recese, průměrná americká firma dlužila dva dolary za každý jeden dolar, který si vydělala. Když se rychle přesuneme k dnešku, tento poměr je již asi 3 dolary za 1 dolar. Pro některé společnosti to je až 15 dolarů za 1 dolar. Pro společnost Boeing, druhého největšího příjemce federálních financí ve Spojených státech, je to 37 dolarů za 1 dolar.

Co tohle znamená, je jednoduché: cokoliv, co narušilo systém, bylo exponenciálně ničivé. Dosadte si tam koronavirus, který nyní vytváří obrovskou bouři na Wall Street, jež se zaručeně přežene přes Main Street (drobné investory).

Fed, kasino a biliony jsou v sázce

Zákon „CARES Act“, který Kongres schválil, nabízí vládní úlevy v celkové výši zhruba 2,2 bilionu dolarů. Jak však poznamenal prezident Trump při podepisování tohoto zákona, celková vládní podpora během koronavirové pandemie by se nakonec mohla vyšplhat na 6,2 bilionu dolarů. To je úžasná částka. Bohužel vás asi nepřekvapí, že vzhledem k Trumpově administrativě a Fedu tímto příběh nekončí.

Více než 4 biliony dolarů z tohoto předběžného odhadu zcela závisí na tom, že se 454 miliard z CARES Act použije na podporu korporátních půjček, založených na Federálních rezervách. Fed má kouzelnou moc využít finanční páku nebo znásobit peníze, které obdrží ze státní pokladny, až desetkrát. Nakonec, podle prezidenta, by to mohlo znamenat 4,5 bilionu dolarů na podporu velkých bank a korporátních subjektů versus zhruba 1,4 bilionu dolarů pro obyčejné Američany, malé firmy, nemocnice a místní a státní vlády. Tento poměr 3,5:1 signalizuje, že stejně jako v roce 2008 se státní pokladna a Fed zaměřují na velké banky a velké korporace, nikoli na obyčejné Američany.

Kromě radikálního snižování úrokových sazeb na nulu Fed oznámil spoustu iniciativ pro pumpování peněz („likvidita“) do systému. Celkově jsou jeho životně důležité programy zacíleny v první řadě na banky, velké společnosti a trhy, přičemž něco málo zbude i na malé firmy a městské úřady.

Jejich arzenál se skládá z 1,5 bilionu dolarů v krátkodobých půjčkách bankám a vládním agenturám v rámci dalších výhod a programů. Například 15. března Fed oznámil, že restartuje program kvantitativního uvolňování (QE). Tímto způsobem vytváří americká centrální banka peníze elektronicky, které může použít k nákupu dluhopisů od bank. Ve snaze udržet shon na Wall Street, umožní počáteční program QE skoupit až 500 miliard ve státních dluhopisech a 200 miliard dolarů v cenných papírech, zajištěných hypotékou — a to je jen začátek.

O dva dny později Fed vytvořil nástroj pro financování cenných papírů, s jehož pomocí bude poskytovat ještě více krátkodobých půjček bankám a korporacím, a zároveň opráší program „Term Asset-Backed Securities Loan Facility“ (TALF), který umožní nakupovat cenné papíry, zajištěné studentskými půjčkami, půjčkami na auto a půjčkami na kreditních kartách. TALF obdrží 10 miliard dolarů při počátečním financování z nouzového rezervního Stabilizačního fondu Exchange (ESF) Ministerstva financí USA.

To není všechno. Fed vybral obrovskou investiční korporaci BlackRock pro spravování nákupních programů Fedu (samozřejmě za poplatek), včetně komerční hypotéky a dvou korporátních, skupujících dluhopisů (z nichž každý dostane počáteční kapitál ve výši 10 miliard dolarů z fondu ESF). BlackRock bude také moci nakupovat korporátní dluhopisy prostřednictvím různých fondů obchodovatelných na burze, přičemž právě tato společnost je jejich největším poskytovatelem.

Fed, který překonal opatření, zavedená během krize v roce 2008, prohlásil 23. března, že bude pokračovat v nákupu státních cenných papírů a cenných papírů zajištěných hypotékou „v částkách, potřebných k podpoře bezproblémového fungování trhu“. Jinými slovy, jde o neomezené kvantitativní

uvolňování. Jak prohlásil šéf Fedu Jerome Powell pro deník Today Show: „Pokud jde o půjčky, nedojde nám munice, to se nestane.“ Jinými slovy, Fed bude rozdávat peníze, jako by to mělo vyjít z módy — ale ne skutečným lidem.

Do 25. března se bilance Fedu vyšplhala na 5,25 bilionu dolarů, což je více, než když došlo k vrcholu — 4,5 bilionu dolarů — v důsledku globální finanční krize, a nezastaví se to ani na této částce. Jinými slovy, začíná se odehrávat scénář z roku 2008, pouze rychleji a ve větším měřítku, kdy je rozdáváno neúměrné množství peněz do nejvyšších pater obchodního světa a vládní finanční prostředky se využívají k tomu, aby se tyto peníze dostaly ještě dál.

Záchranný balíček, ale pro koho?

V době této unikátní pandemie se zde objevilo něco až příliš známého. Je to stejné, jako v roce 2008, ta nejpříznivější strategie a financování budou směřovat do bank na Wall Street a do obřích korporací. Mnohem méně se dostane přímo k americkým pracujícím prostřednictvím skutečných grantů, levnějších půjček nebo jakékoli formy odpuštění dluhů. Dokonce i odklad studentských půjček (pouze těch federálních, nikoli soukromých) na šest měsíců jen odsune tyto splátky.

Záchranný koronavirový balíček v historické výši 2,2 bilionu dolarů je silně zaměřený na korporace. Čtvrtina, tj. 500 miliard dolarů, půjde na pomoc velkým korporacím. Nejméně 454 miliard dolarů se použije na podporu korporátních půjček (4,5 bilionů dolarů) od Fedu a zbytek bude určen pro přímé státní půjčky velkým společnostem. Kdo dosáhne na to, co je z větší části volba ministra financí Mnuchina? Nezapomeňte, že zřejmě nikdy nebudeme znát podrobnosti, protože prezident Trump se zavázal, že celý tento proces bude co nejméně transparentní.

Dalších 50 miliard dolarů má dostat letecký průmysl, z čehož 25 miliard bude poskytováno v přímých grantech těm leteckým společnostem, které nenařídily svým zaměstnancům nedobrovolnou nucenou dovolenou, nebo přerušily letové služby na letištích až do září. Hned poté, co byl návrh zákona schválen, letecký průmysl oznámil, že očekává další snížení počtu zaměstnanců (jakmile obdrží peníze).

Dalších 17 miliard dolarů je určeno pro „společnosti, důležité pro udržování národní bezpečnosti“, přičemž jednou z těchto společností by nakonec mohl být Boeing, miláček Bílého domu. Také je zde korporátní daňový úvěr v hodnotě asi 290 miliard dolarů pro korporace, které udržují zaměstnance na výplatních listinách a mohou prokázat ztráty ve výši 50% v poměru k tržbě před koronavirovou pandemií.

Přes 370 miliard dolarů z tohoto kongresového balíčku půjde na půjčky pro administrativu malých firem, určené k pokrytí stávajících půjček a také provozních a mzdových nákladů. Avšak získání takovýchto půjček bude pro zoufale malé týmy znamenat složitý proces. A velkým bankám jsou placeny poplatky za spravování tohoto programu.

Asi 150 miliard dolarů je určeno pro zdravotnictví, včetně 100 miliard dolarů ve formě grantů pro nemocnice, které jsou v první linii v době koronavirové krize, a dalších fondů na urychlení výroby zoufale potřebných (a dlouho po termínu splatnosti) zdravotnických potřeb pro lékaře, zdravotní sestry a pacienty. Dalších 27 miliard dolarů je přiděleno na vakcíny a zásoby zdravotnického materiálu.

Dalších 150 miliard dolarů půjde do měst a států na podporu jejich rozpočtu, který je již tak našponovaný. Ti, kteří pobírají dávky v nezaměstnanosti, budou po dobu čtyř měsíců dostávat navýšení o 600 dolarů, což způsobí nárůst o 260 miliard dolarů.

Nakonec slibovaná pomoc nepokryje základní potřeby většiny obyčejných Američanů. Vzhledem k tomu, že se ekonomika Main Street (drobných investorů) právě potápí, pomoc nepřijde dostatečně rychle. Kromě toho bude velmi propagovaná část kongresového záchranného balíčku, který slibuje až 1 200 dolarů na osobu, 2 400 dolarů na rodinu a 500 dolarů na dítě, sotva dostačující na pokrytí měsíčního nájemného a poplatků za služby, opomineme-li další nezbytnosti pro typickou pracující rodinu, až jim tedy finance konečně dorazí. Vzhledem k tomu, že finanční částky budou založeny na informacích, které má americký daňový úřad (IRS) o každém jednotlivci a rodině, a pokud někdo v posledním roce nepodal daňové přiznání nebo jej poslal poštou, může obdržet peníze s velkým zpožděním. Nezapomeňte, že úřad IRS čelí vlastním pracovním potížím, způsobeným koronavirem.

Nejlepší útok je dobrá obrana

Globální ekonomické zmrazení, způsobené koronavirem, dopadlo na více lidí v kratším časovém úseku, než jakákoli jiná krize v minulosti. Pracující lidé budou potřebovat mnohem větší pomoc, než při posledním ekonomickém kolapsu, aby se užívali, ale zároveň aby se rozběhly samotné základy světové ekonomiky.

Jedinou skutečnou cestou pro takovou podporu jsou národní vlády. Centrální banky jsou stále „dealery“ volby pro závislé velké korporace, soukromé banky a trhy. Jinými slovy, s ohledem na kongresovou (a od Trumpa) sponzorovanou finanční pomoc a prakticky neomezený přístup k penězům od Fedu bude na tom Wall Street nakonec dobře.

Pokud nebudou přiškrcená řešení, která mají pomoci obyčejným Američanům a malým podnikům, přijata v mnohem širším měřítku, lze předvídat jednu věc: jakmile bude tato krize „zvládnuta“, budeme se muset připravit na větší krizi ve světě, který bude mnohem nesourodější. Až se rozestoupí mračna po koronavirové bouři, tato finanční pomoc a veškeré korporátní deregulace, které nyní probíhají, vytvoří bankovní a korporátní dluhové bubliny, které budou ještě větší, než předtím.

Skutečné ekonomické poučení, které bychom si měli (což se nestane) z této krize vzít, by bylo, že nejlepším útokem je dobrá obrana. Abychom z této recese nebo ekonomické krize, kterou jsme sami navodili, nepřešli do horšího světa, vyžadovalo by to skutečné investice do infrastruktury a plánování. Znamenalo by to zaměřit se na vytváření lepších nemocnic a sítě veřejné dopravy, na výzkum a vývoj, školství a mnohem adekvátnější ubytování pro bezdomovce.

Jinými slovy, akce, nabízející větší ochranu pro většinu populace, by restartovaly ekonomiku skutečně udržitelným způsobem, přineslo by to více pracovních míst a lidé by získali důvěru. To by však vyžadovalo smělou a odvážnou politickou odezvu, která by lidem poskytla skutečný a úměrný stimul. Bohužel, vzhledem k 1% náklonnosti Washingtonu a empatii prezidenta Donalda Trumpa je tohle všechno v současné době nemyslitelné.